

Głombik, Czesław

Franc Grivec o rozdělených slovanských kulturách : česká a polská inspirace

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. B, Řada filozofická. 2003, vol. 52, iss. B50, pp. [7]-14

ISBN 80-210-3222-7

ISSN 0231-7664

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/107062>

Access Date: 19. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

CZESŁAW GŁOMBIK

FRANC GRIVEC O ROZDĚLENÝCH SLOVANSKÝCH KULTURÁCH

Česká a polská inspirace

Mezi bohatstvím vědeckého odkazu slovinského vědce France Grivece (1878–1963) a znalostí výsledků jeho výzkumů i životních osudů mezi současnými badateli kultury, včetně církevních historiků a historiků filozofie, lze pozorovat překvapivou disproporci. Naše překvapení je o to větší, že Grivec zemřel relativně nedávno. Půl století byl aktivně zapojen do mezinárodní výměny myšlenek v oblasti vědy. Patřil k autorům s imponujícím počtem vydaných prací (publikoval celkem asi 500 příspěvků, rozsáhlých i drobnějších monografií, studií, článků, recenzí). Zvláštní pozornost si zaslouží skutečnost, že se důsledně a se znalostí věci pouštěl do výzkumů, jejichž povaha měla ve dvojím smyslu mezní charakter.

Grivec studoval jednak hranice kultur slovanských národů, jejich multikulturalnost, odlišnost jejich typických tradic a různost aspirací v oblasti duchovního života, jednak jeho výzkumy překračovaly hranice ustálených a běžně pojmenovatelných vědeckých disciplín. Grivecovy práce není možné zařadit pouze do jedné či dvou oblastí vědeckých zájmů. Byl teologem a historikem, slavistou a současně myslitelem, jenž se dobře orientoval v nejnovějších myšlenkových proudech filozofie. Od mládí sledoval vydávané novinky, jež se v oblasti krásné literatury a filozoficko-náboženského písemnictví ve slovanských zemích objevovaly, a na tyto práce také reagoval. Po dlouhá léta vedl kulturně orientované výzkumy slovanského světa rozděleného vyznáním. V badatelském smyslu mu bylo obzvláště blízké dílo Cyrila a Metoděje. Zajímal se především o vliv, který mělo toto dílo na kulturní vývoj a rané dějiny slovanských zemí. V díle Cyrila a Metoděje pátral po předpokladech, jež by mohly v podmínkách 20. století posloužit nejprve ke sblížení a později k obnovení ztracených duchovních vazeb mezi křesťanskými církvemi. Pro jeho filozoficko-teologické myšlení, jež se formovalo na základě obrozujícího se tomismu přelomu posledních dvou století, bylo charakteristické novoscholastické zaměření, typické pro tuto fázi obnovy katolického církevního života.

Mezi českými spojenci

Prací věnovaných Grivecovi je málo. Jde převážně o články, jež jsou zpravidla v obtížně dostupných časopisech, a navíc byla většina z nich publikována bezprostředně po Grivecově smrti. Převažuje v nich proto vzpomínkové ladění.¹ Chudou bilancí sekundárních materiálů nemohou napravit biografická hesla v encyklopedických dílech, která také nepatří k početným a jsou z hlediska shromážděných údajů více než skromná. Tato hesla v nejlepším případě pouze informují o základních faktech, jež nejsou uváděna vždy ve stejné podobě.² V situaci, kdy se potýkáme s nedostatkem příslušné literatury, se jako nejpoučnejší jeví práce připravené českými vědci, katolickými teology. Nejsou to texty rozsáhlé, nemají analyticko-kritické ambice a stejně tak se neřadí k historickým studiím. Jde v podstatě o drobné články, jež však vynikají tím, že přinášejí velmi mnoho údajů a ve zhuštěné podobě informují o hlavních tématech vědeckých zájmů France Grivece. Mají vysokou hodnotu pro poznání úspěchů a životní dráhy tohoto slovinského vědce.

Takovými přednostmi se vyznačuje článek Josefa Vašici (1884–1968), univerzitního profesora staroslověnského jazyka a literatury, církevního historika a jednoho z nejvýznamnějších českých slavistů.³ Článek, uveřejněný ve *Slavii*, akcentoval i s ohledem na charakter časopisu především to, co se v Grivecových myšlenkách a publikacích vztahovalo přímo či nepřímo k otázkám slavistickým. Kladem textu je to, že Vašica upozornil nejen na slavistické zájmy Grivece, jež se projeví už v počátcích jeho myšlenkového vývoje a jež byly podporovány dobrou znalostí slovanských jazyků, zvláště jazyka ruského, ale také na to, že jeho pozdější a zároveň nejznámější studie o životě soluňských bratří, staleté cyrilometodějské tradici a počátcích křesťanství ve slovanských zemích v době Velkomoravské říše a o nitranském Pribinovi jsou hluboce zakotveny v jeho základní orientaci badatele o slovanských kulturách. To byl základ Grivecových prací, které díky jeho vnímavé a kritické osobnosti, jež vynikala dynamikou v oblasti poznání, přinášely mnohostranné plány, které se vždy vyznačovaly vysokou odborností.⁴

Jiné hodnoty prezentuje článek Františka Jemelky (1880–1954), olomouckého metropolitního kanovníka, teologa přímo spjatého s centrem cyrilometodějského hnutí, jež se nacházelo v první polovině 20. století v Olomouci, s jeho organizacemi a vydavatelstvími.⁵ Filologická příprava mu umožnila uvést do české kul-

¹ Srov. V. Novak: Franz Grivec. Theologe, Slavist und Historiker, *Die Welt der Slaven* (Wiesbaden) 8, 1963, sešit 3, s. 320–325; také M. Pantelić: Život posvečen cirilometodskoj problematici, *Slovo* (Zagreb) 13, 1963, s. 177–193.

² Srov. S. Janežič – J. Zor: *Grivec Franz*, *Enciklopedia Slovenije* 3, Ljubljana 1989, s. 387; také T. Peršak: *Grivec France*, *Slovenska književnost*, Ljubljana 1996, s. 127–128; a také L. Seweryniak: Grivec Franc, in *Encyklopedia Katolicka* 6, Lublin 1993, sloupce 159–160.

³ Srov. P. Hruška: Vašica Josef, in *Slovník českých spisovatelů od roku 1945* 2, Praha 1998, s. 602–605.

⁴ J. Vašica: Franc Xav. Grivec, *Slavia* (Praha) 33, 1964, sešit 3, s. 501–502.

⁵ Podrobněji o Františku Jemelkovi informuje *Komenského slovník naučný*, díl VI., Praha 1938, s. 43.

tury řadu prací slovanských autorů včetně Grivecových knih, které překládal a komentoval. Velmi raný Grivecův zájem o český církevní a literární život tyto osobnosti sblížoval. Je dobré připomenout, že Grivec již v roce 1901 psal o české katolické moderně. Ve stejné době věnoval samostatnou studii Otokaru Březinovi (1868–1929).⁶ Zvláště poslední pojednání si zaslouží pozornost, a to nejen proto, že se týkalo jednoho z největších českých básníků, čelného představitele generace českých modernistů a symbolistů konce 19. století. Můžeme zde citovat slova Jana Zouhara o tom, že Březina byl dvakrát nominován (1921 a 1929) na Nobelovu cenu za literaturu.⁷ Důležité je, že šlo o jednu z nejrannějších analytických studií, která byla Březinově poezii věnována za hranicemi českých zemí, a také to, že se soustředila na náboženské myšlení v této poezii obsažené. Již v roce, kdy byla vydána první část studie, uveřejnil v brněnském časopisu *Museum* recenzi této části mladý Josef Kratochvil (1882–1940), který teprve zahajoval svou bohatou a tvůrčí práci filozofa a historika filozofie. Kratochvil se soustředil na to, co v Březinově poezii učarovalo Grivecovi: na mystiku, její možné varianty, a také vazby na filozofickou tradici.⁸ Můžeme zde dodat, že v polské literatuře si Grivecovy studie ještě po letech všiml Jerzy Pogonowski v monografii, v níž bylo v základních rysech pojednáno o celé Březinově tvorbě.⁹

V Grivecově případě však nebyly vztahy k českému kultuře ohraničeny jen na témata literární. Posílily je ještě jeho cyrilometodějské studie a také živé vědecké kontakty s Československou republikou, která slovinského vědce vyznamenala *Řádem bílého lva*. Karlova univerzita mu udělila titul doktor honoris causa v oblasti teologie. Mezi tato fakta nutno zahrnout rovněž Jemelkův článek, v němž bylo vzpomenuáno sedmdesátých narozenin Grivece.¹⁰

Článek je možno považovat za typ komentovaného životopisu slovinského jubilanta. Je v dostatečné míře podrobný, všímá si nejdůležitějších událostí v životě oslavence a přímo v bodech vyjmenovává jeho úspěchy. Můžeme-li něčeho litovat, pak jen toho, že Jemelkovi nástupci jeho úkol nedokončili. Jemelka totiž psal o Grivecovi do r. 1948. Grivec však ještě dalších patnáct let rozhojňoval svůj odkaz,¹¹ zatímco český teolog zemřel o mnoho let dříve. Stejný nedostatek

⁶ Srov. F. Grivec: *Česka Katoliška moderna, Dom in Svet* (Ljubljana) 1901, s. 56–59; týž: *Mističen cvet s češkega Parnasa (O. Březina)*, *Katoliški Obzornik* (Ljubljana) 5, 1901, sešit 1, s. 45–68; tamtéž 6, 1902, sešit 1, s. 31–49.

⁷ Srov. J. Zouhar: *Otokar Březina, Slovník českých filozofů*, Brno 1998, s. 60–61. Roli symbolismu v básnické a esejistické tvorbě Březiny analyzoval profesor Slezské univerzity Józef Zarek. Ukázal, že symbolismus je vnitřním pojivem, které umožňuje synchronickou interpretaci různých literárních forem výpovědi českého tvůrce. Srov. J. Zarek: *Eseistyka Otokara Březiny. W kręgu dylematów symbolisty*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1979.

⁸ Srov. recenzi práce F. Grivece: *Mističen cvet s češkega Parnasa (O. Březina)* od J. Kratochvila, publikovanou v časopisu *Museum* (Brno) 35, 1901, s. 140.

⁹ Srov. J. Pogonowski: *Twórczość Otokara Březiny. Studium z literatury czeskiej*, Warszawa 1936, s. 93.

¹⁰ F. Jemelka: *Praelatus dr Franciscus X. Grivec 70 annos natus, Acta Academiae Velehradensis* (Olomouc) 19, 1948, s. 165–186.

¹¹ Tehdy, tj. v posledních letech Grivecova života, byly mj. vydány dvě knihy spojující výsledky jeho studií pramenů a badatelských problémů, jež byly do historie křesťanství Slovanů a jejich kultury vneseny Cyrilem a Metodějem. První knihou, připravenou za spolupráce lublaň-

se týká také bibliografie Grivecových prací, která byla připojena k Jemelkovu článku a ve které jsou zvláště uvedeny jeho knihy a publikované články, recenze a poznámky. Přehled nezahrnuje celoživotní odkaz Grivece a není též kompletní v tom, co uvádí. Nekompletnost se týká především tzv. drobnějších prací. I přes to má Jemelkou shromážděná bibliografie velkou praktickou výhodu: je stále jediným, snadno dostupným zpracováním, které, ač nekompletní, v široké míře informuje o velikosti díla, které Grivec po sobě zanechal.

Setkání se slavistickými studii M. Zdziechowského

V Polsku byl zájem o Grivece skromnější. V polském písemnictví se sice objevovaly zmínky o jeho pracích a jedna z nejznámějších Grivecových knih *Slovanská apostola sv. Cyril in Metod* (Lublaň 1927) byla zpřístupněna v polském jazyce, avšak po dlouhá desetiletí nebyla jeho osobnost nijak přiblížena. Nebyly vyhledávány ani jeho další lublaňské práce. Teprve v relativně nedávné době, již po II. vatikánském koncilu, avšak nikoli bezprostředně po něm, začali badatelé na Grivece opět navazovat a používat jeho prací, jež byly připomenuty v širším výběru než dříve. Tato pokoncilová svěžest ekumenického hnutí, které nejen dovolovalo, ale především v dalších dokumentech katolické církve vyzývalo k hledání duchovního sblížení mezi křesťany, byla nakloněna dialogickému postoji ve vztazích mezi církvemi a soustřeďovala pozornost badatelů na ty, kteří současný ekumenický myšlenkový proud připravovali.

Úplně jinak se vyvíjely Grivecovy kontakty s polskou kulturou a jejími představiteli. O polský jazyk a literaturu se začal zajímat již v počáteční fázi své spisovatelské činnosti.¹² Stejně brzy jej zaujaly práce některých polských filozofů přelomu 19. a 20. století. Tento jeho raný zájem byl rovněž intenzivní a v jeho dalších vystoupeních byl doplňován a z velké míry naplněn znalostí nejnovějšího polského písemnictví. Přirozená znalost slovanských jazyků, včetně jazyka polského, tyto kontakty usnadňovala. Lze předpokládat, že důležitou roli při jejich navazování sehrála také léta Grivecova univerzitního studia. Na prahu minulého století studoval totiž nejen v Innsbrucku, ale rovněž v Krakově. Na tento fakt, jenž se týká vztahů mladého Slovince s Jagellonskou univerzitou, shodně upozorňují již zmiňovaní čeští autoři. Ač je to udivující, v polské literatuře nebyla tato skutečnost dosud vzata v úvahu.

V krátkém článku není možno poukázat na všechny oblasti Grivecova zájmu o polskou kulturu. Do hry zde vstupují pochopitelně obsahová omezení, požadavky vědecké kompetence, nejvýznamnější potíže však působí chybějící inventarizace textů, v nichž lublaňský teolog a slavista psal o polských otázkách. Biblio-

---

ského jazykovědce a lexikografa France Tomšiče (1905–1975), je *Constantinus et Methodius Thessalonicenses*, Zagreb 1960; druhou, napsanou s myšlenkou na prostředí neslovanské, *Konstantin und Method, Lehrer der Slaven*, Wiesbaden 1960. O Tomšičových studiích biografie Cyrila a Metoděje se zdokumentovanými prameny informuje S. Suhadolnik: Tomšič France, in *Slovenski biografski leksikon*, díl 12, Ljubljana 1980, s. 127–129.

¹² Srov. F. Grivec: Davnost in pomen poljskega jezika, *Dom in Svet* (Ljubljana), 1903, s. 119–122.

grafické soupisy, které publikovali Jemelka a Marija Pantelič (srov. pozn. č. 1), jsou zjevně nedostatečné, a mohou tedy mít pouze úlohu materiálů pomocných. Zpracování rešerše, jež by nás v tomto smyslu uspokojila, ještě stále čeká na polského slavistu. V této situaci jsme se rozhodli vynechat Grivecovy články, rozbory a recenze týkající se především polské literatury a poezie a také historická pojednání a zabývat se výlučně texty, které věnoval polským filozofům. Přitom jsme si všimli Grivecova vlastního způsobu interpretace těchto textů a prezentace samotných tvůrců. Zajímali jej ti polští filozofové, pro něž byla religiozita tou opravdovou sférou duchovního života, schopnou obnovit nejhlubší lidské city ve jménu budoucnosti křesťanství a zároveň se postavit scientistickému optimismu a sociálním utopiím, jež jsou založeny na antropocentrickém ideálu člověka. Takovým vědcem byl pro Grivece Marian Zdziechowski (1861–1938), od roku 1899 profesor Jagellonské univerzity, myslitel s množstvím vydaných děl, která se zapsala do dějin filozofie poselstvím pesimismu, kulturního katastrofismu a eschatologie.

Grivecovy názory na Zdziechowského lze vyložit jednoduše. Byly určeny tím, co Grivec znal z díla polského vědce, jak pochopil soudy v něm obsažené a s jakými zkušenostmi o nejnovější polské kultuře je dokázal spojit. O Zdziechowském psal Grivec v souvislosti se slovanskou ideou. Studii věnovanou této problematice publikoval v roce 1902.¹³ Doba publikování textu rozhodla o jeho obsahu. Grivec se sice odvolával na „práce Zdziechowského“, jak uvedl v podtitulu článku, z jeho četby je však jasné, že měl na mysli především jeho nejdříve vydanou knihu *Mesaniści i slowianofile*, která byla v polštině vydána v Krakově v roce 1888,¹⁴ a *Szkice literackie*, vydané v Krakově v roce 1900, ale i když bral ohled i na články, k nimž měl přístup, psal o Zdziechowském výlučně jako o univerzitním profesorovi slavistiky a znalci kultury slovanských národů, protože jen takového Zdziechowského mohl totiž tehdy znát.

O několik let později publikoval Grivec sice recenzi jiné práce krakovského profesora,¹⁵ ale i ta, jakožto pokračování jeho dřívějších zájmů o ruskou kulturu a představitele slovanofilství, nemohla ještě změnit intelektuální obraz Zdziechowského. Patřila totiž k raným pracím, jež Zdziechowského prezentovaly jako znalce slovanských literatur. Dobu filozofických úvah, historiozofických konsekvencí z nich vyvozených a také etapu společensko-politické angažovanosti měl před sebou. Stejně tak jeho největší díla měla teprve vzniknout. Krátce před vypuknutím 1. světové války byly vydány *Wizja Krasińskiego* a *U opoki mesjanizmu* a v roce jejího počátku vyšla v Krakově jeho nejdůležitější dvoudílná práce, *opus magnum* Zdziechowského, jak je obvykle označována: *Pesymizm, romantyzm, a podstawy chrześcijaństwa*.¹⁶

¹³ Srov. F. Grivec: Slovanska in poljska ideja. S pismom profesorja Zdziechowskiego, *Katoliški Obzornik* (Ljubljana) 6, 1902, sešit 3, s. 209–221.

¹⁴ O rok dříve byla práce vydána v Petrohradě v ruském překladu. Na ruské první vydání se Grivec odvolává.

¹⁵ Grivecova recenze práce M. Zdziechowského: *Grundprobleme Russlands. Literarisch politische Skizzen*, Wien und Leipzig 1907, jež byla publikována in *Čas* (Ljubljana), 1908, s. 92–94.

¹⁶ Srov. I. Burzacka: *Ideal a rzeczywistość. O krytyce moralistycznej Mariana Zdziechowskiego*,

O Zdziechowském jako teoretikovi slovanské ideje a jejím vynikajícím polském propagátorovi psal Grivec se značným nadšením a vypravěčským rozmachem. Slovanskou ideu vyvodil z různých historických a sociálně-politických nutností, které působily na polský národní život v 19. století a které se staly pramenem a nositelem nových forem vlasteneckého a náboženského myšlení a hodnocení událostí polské minulosti a současnosti. Tímto způsobem došlo nejprve k vytvoření polské ideje jako ideje, ve které se odráží stav společenského vědomí v oblasti formulování národní existence a chápání národních osudů. Polskou ideu chápal Grivec jako svět duchovních ideálů, jako „království ideálů“, jež jsou schopny mít reálný vliv na lidský život, protože jejich morální silou byla myšlenka prostupující všechno ostatní snažení: o poslání Polska a Slovanů při ustanovování Božího království na zemi. Extrémní podobu získala polská idea v mesianismu, jehož počátky spojoval Slovinec s velkými polskými mysliteli a básníky epochy romantismu: s Augustem Cieszkowským, jehož nazval „křesťanským hegelovcem“, Andrzejem Towiańským, Adamem Mickiewiczem a Zygmuntem Krasińským. V mesianismu rozpoznal „zdravou ideu“, protože mesianismus oživil národní síly a obrátil je směrem k duchovním činům. Jak Grivec ukázal, neobešlo se to však bez omylů, zjevných v extatických aktech náboženského nadšení a nekontrolované národní megalomanie. Ty však neovládly „duši polského národa“, v níž se jako silnější ukázala katolická víra směřující myšlenku o duchovním poslání národa s věroukou katolické církve.¹⁷

Zájem o Zdziechowského Grivec neomezil pouze na připomenutí jeho raných názorů, které se týkaly historie, kultury a psychologie slovanských národů. Blízká mu byla kulturně-organizátorská činnost Zdziechowského a návazal rovněž na jeho univerzitní přednášky z oboru slovanských literatur. Informoval nás tedy, že právě z iniciativy Zdziechowského a pod jeho vedením vznikl a rozvíjel svou činnost v Krakově v prosinci roku 1901 *Klub Słowiański*, jehož členy byli nejen vynikající univerzitní profesori, ale také pedagogové a literární kritici. Informace o *Klubu* Grivec získal z článku jazykovědce a polonisty Romana Zawilińského (1855–1932), z něhož se dozvěděl, „že potřeba takového klubu byla v naší společnosti živě pociťována, že zpráva o jeho vzniku byla uvítána s uspokojením, že z malé skupinky osob přítomných na prvních schůzích se v současné době vytvořil významný kruh, který se dále a dále rozšiřuje“.¹⁸ Grivec si všiml autorské spolupráce Zdziechowského s měsíčníkem *Slovanský přehled*, redigovaným pražským slavistou Adolfem Černým (1864–1952), a jeho prací publikovaných již v prvních sešitech a ročnících časopisu (založeného na konci r. 1898).¹⁹ Upozornil též, že Zdziechowski jako znalec chorvatské literatury

Warszawa-Poznań-Toruń 1982; také J. Skoczynski: *Pesymizm filozoficzny Mariana Zdziechowskiego*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1983.

¹⁷ F. Grivec: *Slovanska in poljska ideja...*, s. 216.

¹⁸ R. Zawiliński: *My i oni. (Kilka słów o naszym stosunku do innych Słowian)*, *Przegląd Powszechny* (Kraków) 19, 1902, díl 74, s. 134. O programu a činnosti Klubu srov. E. Sławęcka: *Literatura i kultura rosyjska w działalności krakowskiego Klubu Słowiańskiego (1901–1914)*, *Slavia Orientalis* (Warszawa) 20, 1971, 3, s. 281–298.

¹⁹ Srov. F. Grivec: *Slovanska in poljska ideja...*, s. 212.

přednášel *ex cathedra* na Jagellonské univerzitě o ilyrském hnutí. Jak Grivec zjistil, v těchto přednáškách pevně spojoval dva motivy charakteristické pro polské chápání slovanské ideje: motiv katolicismu slovanské tradice a motiv šíření Božího království na zemi.²⁰

V Grivecově zaujetí Zdziechowským jako autorem studií o slovanské literatuře a kultuře jsou patrné také myšlenky, které překračovaly výlučně slavistické zájmy. Snad dokonce pro Grivece překvapivě, ale zjevně se dotýkaly historiozofických idejí Zdziechowského, které byly v zárodku přítomny již v první etapě jeho vědeckého vývoje, v době literárně kritických a slavistických prací. Jde o mesianismus. Zdziechowski jej spojoval s duchovní charakteristikou celého Slovanstva, s tvorbou jeho vynikajících, nejen polských myslitelů, jež směřovala k tomu, aby světu ukázala duchovní podstatu tohoto plemene, a tím fakticky ztotožňoval mesianismus se slovanofilstvím. Grivec projevil v tomto ohledu větší opatrnost: mesianismus pokládal za blízký slovanofilství, viděl zde jistou ideovou podobnost, ale tato hnutí spolu neslučoval.

Jiným způsobem je třeba interpretovat Grivecovo studium katolického charakteru náboženských úvah Zdziechowského. Osobní pocit spojení s katolicismem nebyl u tohoto vědce nikdy narušen. Pro lidi z jeho okolí, tedy i pro ty, kteří ho dobře znali, byl člověkem, jenž „žil zvláště intenzivně křesťanskými příkázáními“. A právě tak ho popsal ve svých vzpomínkových obrazech z prostředí tvůrčích a uměleckých individualit přelomu 19. a 20. století Adam Grzymała-Siedlecki (1876–1967), jenž ještě dodal, že Zdziechowski byl „vlivem katolických příkazů člověkem rigorózním“.²¹ Jeho analýzy historických faktů, obtíží současné kultury, úvahy o potřebě vnitřní obnovy církve byly sice vedeny z pozice hluboce křesťanské, v níž však současně křesťanství a katolicismus nebyly termíny z hlediska významu zaměnitelnými, synonymními. Myšlenky o obnově křesťanství nám dovolují spatřovat v něm filozofického a teologického spojence modernismu. Katolické kruhy v Polsku přijaly negativně již studii Zdziechowského, jež je oněm vystoupením časově nejbližší, *Pestis perniciosissima. Rzecz o współczesnych kierunkach myśli katolickiej*²² z roku 1905. Jeho filozoficky nejzávažnější dílo, věnované problematice pesimismu, bylo pak katolickou kritikou přímo označeno za modernistické.²³ Tyto Zdziechowského názory a jejich kritiku však Grivec neznal. Bližší mu byl pro svou dostupnost jeho zájem o myšlenky ruského filozofa a básníka Vladimira Solovjova (1853–1900), o dilemata tvorby velkých romantiků a o srovnávací analýzy slovanských kultur.

²⁰ *Tamtéž*, s. 213.

²¹ A. Grzymała-Siedlecki: *Niepospolici ludzie w dniu swoim powszednim*, Kraków³1965, s. 45–46.

²² Srov. J. J. Rostworowski: *Z nowych kierunków myśli katolickiej*. (Na tle broszury prof. M. Zdziechowskiego *Pestis perniciosissima*), *Przegląd Powszechny* (Kraków) 22, 1905, díl 85, s. 313–333 a díl 86, s. 29–56.

²³ S rozhodnou kritikou Zdziechowského díla vystoupil dominikán J. Woroniecki: *Z powodu ostatniego dzieła profesora Zdziechowskiego, Miesięcznik Katechetyczny i Wychowawczy* (Lwów) 5, 1916, 5, s. 208–220, také 6–7, s. 283–297 a 8, s. 362–373. Této záležitosti se týká také skica S. Borzyna: *Aktualność Zdziechowskiego*, jež se jako předmluva nachází na počátku fotoofsetového reprintu Zdziechowského díla. Srov. M. Zdziechowski: *Pesymizm, romantyzm a podstawy chrześcijaństwa I*, Warszawa 1993, s. III–IX.

Zdá se, že právě tyto zájmy byly příznivé pro hledání cest k mezislovanskému sblížení. A Grivec takovou naději neskryval.

FRANC GRIVEC ABOUT DIVIDED SLAVIC CULTURES. CZECH AND POLISH INSPIRATION

The article turns back to the legacy of the Slovenian scholar Franc Grivec (1878–1963). His philosophical orientation was influenced by neo-scholastic philosophy and by an effort to restore the Catholic Church way of life. His interest in the Cyrillic-Methodian tradition and in O. Březina was highly appreciated on the Czech part by J. Vašica, F. Jemelka or J. Kratochvíl. F. Grivec also engaged in Polish culture – it is his interest in the work of M. Zdziechowski in connection with the Slavonic Idea which is brought back here.

Autor: Czesław Głombik – řádný profesor, dr hab., vedoucí Katedry dějin novověké a současné filozofie, Uniwersytet Śląski, Katowice.